

УДК 331.57.338.242.4

JEL Classification: J21; J40; J45

DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202008006>

В. С. ШЕБАНІН, доктор технічних наук,
професор, академік НААН
Ю. А. КОРМИШКІН, доктор економічних наук

Диверсифікація використання трудового потенціалу сільських територій

Мета статті - розглянути та проаналізувати можливі напрями диверсифікації використання трудового потенціалу сільських територій.

Методика дослідження. Використано методи: діалектичний (пізнання процесів і явищ), монографічний (аналіз еволюції наукових здобутків українських й іноземних учених стосовно проблем використання трудового потенціалу сільських територій), абстрактно-логічний (теоретичні узагальнення та формулювання висновків), статистичний (при розробленні таблиць та рисунків), стохастичного моделювання (при визначенні найбільш ймовірних напрямів щодо вибору сфери професійної діяльності).

Результати дослідження. Розглянуто й проаналізовано сучасний стан і тенденції розвитку трудового потенціалу сільських територій України. Обґрунтовано напрями диверсифікації видів господарської діяльності на сільських територіях. Особливу увагу приділено розвитку несільськогосподарських видів зайнятості.

Елементи наукової новизни. Набули подальшого розвитку теоретичні й практичні положення щодо напрямів диверсифікації використання трудового потенціалу сільських територій України, що сприятиме формуванню багатогалузевої структури зайнятості сільського населення; визначено сучасні тенденції розвитку нестандартних форм зайнятості в країнах ЄС та обґрунтовано необхідність зміцнення функціональної ролі сільської місцевості у бік позааграрних функцій.

Практична значущість. Основні викладені положення і висновки містять певні практичні рекомендації щодо сприяння залученню сільського населення до підприємницької діяльності, що забезпечить збереження та різноварианте використання трудового потенціалу сільських територій. Табл.: 1. Рис.: 1. Бібліогр.: 17.

Ключові слова: трудовий потенціал; сільські території; зайнятість; безробіття; дистанційна зайнятість.

Шебанін В'ячеслав Сергійович - доктор технічних наук, професор, академік НААН, ректор Миколаївського національного аграрного університету (54000, м. Миколаїв, вул. Георгія Гонгадзе, 9)

E-mail: rector@mnau.edu.ua

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-0391-396X>

Кормишкін Юрій Анатолійович - доктор економічних наук, професор кафедри публічного управління та адміністрування і міжнародної економіки, Миколаївський національний аграрний університет (54000, м. Миколаїв, вул. Георгія Гонгадзе, 9)

E-mail: kormyshkin@mnau.edu.ua

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-1005-1229>

Постановка проблеми. Питанням використання трудового потенціалу в умовах сьогодення належать ключові позиції як у соціально-економічних дослідженнях, так і в стратегії економічного розвитку держави, оскільки зайнятість населення виступає важливою передумовою макроекономічної стабільності держави. Водночас у розвитку сільських територій спостерігаються негативні тенденції, що полягають у деградації сільської поселенської мережі, депопуляції, збільшенні масштабів незайнятості та мігра-

ції населення, занепаді соціальної інфраструктури [12]. Тому одним із найважливіших завдань сьогодення, що постає перед вітчизняними науковцями, є усвідомлення характеру структурних трансформацій економіки та пошук нових напрямів диверсифікації трудового потенціалу, що сприятиме становленню інноваційної моделі зайнятості, підвищенню продуктивності праці та зростанню добробуту населення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення проблем і тенденцій використання трудового потенціалу стали пріоритетними для таких вітчизняних і зарубіжних вчених, як Д. Богиня, О. Грیشнова [5],

М. Долішній [13], М. Жибак [6], Л. Ільч [8], Т. Олійник [9], Р. Чорний [15], А. Шестакова [16], Т. Стюарт [3], А. Яворська [17] та ін. Водночас динамічні зміни, які відбуваються сьогодні в розвитку сільських територій, зумовлюють необхідність активізації наукових розвідок у сфері дослідження напрямів диверсифікації використання трудового потенціалу.

Мета статті - розглянути та проаналізувати можливі напрями диверсифікації використання трудового потенціалу сільських територій.

Виклад основних результатів дослідження. Серед найгостріших проблем для мешканців сільських територій України розрізняють безробіття та бідність. Вважаємо, що від якості управління трудовим потенці-

алом (забезпечення умов для його збереження і відтворення, створення можливостей для ефективного здійснення трудової діяльності, регулювання мобільності працівників) залежить розвиток сільських територій.

Основна проблема використання трудового потенціалу сільського населення полягає в забезпеченні його продуктивної зайнятості та ефективному використанні працівників у всіх сферах господарювання на селі. Серед економічно активного населення працездатного віку у 2019 р. сільське становить 31,2%, серед непрацездатного - 35,6%. У структурі сільського населення на економічно активне припадає 44,1 %. Динаміку економічно активного населення сільських територій України наведено нижче (табл.).

Динаміка економічно активного населення України

Показник	Усе населення			Із нього сільське населення			2019 р., %, до всього насе- лення відпові- дного віку
	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	
Економічно активне населення - всього, тис. осіб	17854,4	17939,5	18155,7	5602,2	5604,7	5698,6	53,6
Із нього: працездатного віку	17193,2	17296,2	17381,8	5361,8	5387,0	5422,5	71,0
старше працездатного віку	661,2	643,3	773,9	240,4	217,7	276,1	17,9
Зайняті - всього, тис. осіб	16156,4	16360,9	16668	5047,1	5089,2	5205,7	48,9
Із них: працездатного віку	15495,9	15718,6	15894,9	4806,7	4871,5	4929,7	64,5
старше працездатного віку	660,5	642,3	773,1	240,4	217,7	276	17,9
Безробітні, тис. осіб	1698	1578,6	1487,8	555,1	515,5	492,9	8,6
Економічно неактивне населення - всього, тис. осіб	10945,0	10724,8	14082,1	3674,1	3644,9	3537,4	46,4
Із нього: працездатного віку	6845,8	6486,4	6114,7	2451,6	2352,6	2216,6	29,0
старше працездатного віку	4099,2	4238,4	7967,4	1222,5	1292,3	1320,8	91,0

Джерело: [10].

У 2019 р. на 58,2 тис. осіб населення працездатного віку сільських територій збільшилася кількість зайнятих, проте якщо у 2018 р. зайняте сільське населення становило 55,0% усього населення села, то в 2019 р. - скоротилося до 48,9%, що засвідчує незатребуваність суб'єктами господарюван-

ня потенціалу осіб працездатного віку та відсутність сфер прикладання праці на селі.

Однією з гострих проблем у сфері зайнятості сільського населення постає невідповідність між попитом і пропозицією на робочу силу та надто мала місткість сектору вакансій. Так, у структурі зайнятого населення за професійними групами найбільшу частку ста-

новили особи, які працювали у найпростіших професіях (19,1%), професіонали (18,4%) і працівники сфери торгівлі та послуг (16,8%) [10]. При цьому найменшою питома вага серед зайнятого населення виявилася для технічних службовців (2,9%) і кваліфікованих робітників сільського та лісового господарства, риборозведення та рибальства (0,7%).

Неформальні трудові відносини переважали у секторі самостійної зайнятості, де частка населення, яке працювало на неформальних робочих місцях, досягала 71,9% від усіх зайнятих самостійною діяльністю, тоді як серед працюючих за наймом таких осіб було 12,2% [10].

Зважаючи на виявлені тенденції використання трудового потенціалу сільських територій вважаємо, що одним з основних напрямів забезпечення сталого розвитку сільської території є диверсифікація підприємницької діяльності. Адже пошук додаткових видів зайнятості та джерел доходів для сільських сімей, оптимальних організаційно-економічних рішень, які сприятимуть самоорганізації сільської економіки, забезпечуватиме раціональне використання трудового потенціалу. Можливі напрями диверсифікації видів господарської діяльності на сільських територіях України згруповано у певну схему (рис.).

Напрями диверсифікації видів господарської діяльності на сільських територіях

Джерело: Складено авторами.

Вважаємо, що перспективними сферами розширення зайнятості на сільських територіях можуть бути два напрями: стимулювання розвитку сільськогосподарського виробництва (можливе створення агроекологічних

кластерів у сільській місцевості) та розширення неаграрної зайнятості. На наше переконання, що для розвитку сільських територій у сучасних умовах недостатнє відродження сільського господарства. Актуаль-

ний розвиток несільськогосподарських видів діяльності. Розвиток несільськогосподарської зайнятості, яка абсорбує робочу силу, що вивільняється з сільськогосподарських підприємств і домогосподарств, дозволить істотно розширити сферу залучення робочої сили на селі; нівелювати сезонність аграрної праці; сформувати багатогалузеву структуру зайнятості сільського населення; уповільнити темпи і мінімізувати негативні наслідки сільської міграції; створити умови для закріплення молоді на селі за рахунок розвитку виробництв, які вимагають високої кваліфікації; підвищити доходи сільських жителів і знизити рівень бідності, підвищити мобільність робочої сили; формувати занятість, орієнтовану на ціннісні переваги різних соціальних верств сільського населення [11]. Необхідно залучати сільських жителів до підприємницької діяльності у сільському туризмі (розвивати нові види туризму: «зелений», «медичний», «кулінарний» тощо, створення на цій основі нових туристичних дестинацій); наданні комунальних і побутових послуг; ефективно використовувати природні ресурси в місцевих промислах (розвиток марикультури в прибережних районах); удосконалювати власні компетенції та перетворювати їх на інноваційні ідеї, що здатні реорганізувати традиційну господарську діяльність у сільському способі життя та розширити сфери докладавання праці шляхом дистанційної зайнятості. Відтак поступове зміщення пріоритетів зайнятості жителів сільських територій сприятиме збереженню та різноваріантному використанню трудового потенціалу, зростанню рівня доходів та якості життя, стимулюванню розвитку сільського соціуму.

Для визначення найбільш ймовірних переваг у виборі сфери професійної діяльності проведено розрахунки з використанням стохастичного моделювання. В межах дослідження побудовано, розв'язано й проаналізовано модель мобільності професій зі зміною поколінь на основі регулярних ланцюгів Маркова для Миколаївської області. За вхідні дані для моделі слугували статистичні показники структури і чисельності населення по сферах діяльності в Миколаївській області. В результаті дослідження визначено, що найбільша частка населення, ймовірно, буде орієнтована на сфери діяльності, пов'язані з інтелектуальною працею, що вимагає вищої освіти. Варто зазначити, що

аналогічна ситуація спостерігається і в країнах ЄС. Так, за прогнозами Cedefop [2], до 2030 року для більшості відкритих робочих місць (включаючи заміщення звільнених робочих місць) в ЄС знадобиться кваліфікація високого або середнього рівня. Набагато менше можливостей буде доступно для людей з низькою кваліфікацією, які зараз становлять близько чверті робочої сили ЄС. Лише до однієї десятої частини відкритих робочих місць у період до 2030 років стане придатною для людей з низьким рівнем кваліфікації. До 2030 р. найбільше зростання робочих місць в цілому в ЄС очікується у професійних й адміністративних послугах, а також у сфері мистецтва та відпочинку. Втрати робочої сили відбуватимуться у первинному секторі, особливо в гірничій справі та сільському господарстві.

Більшість майбутніх можливостей працевлаштування в ЄС прогнозуються для професіоналів (середньої і високої кваліфікації роботи в галузі науки, техніки, охорони здоров'я, бізнесу й освіти) та менеджерів. Виявляючи ознаки поляризації ринку праці, зайнятість робітників також зростає, тоді як більшість робочих місць, що вимагають середньої кваліфікації, таких як, наприклад, чиновники, зменшуватимуться [2].

Зважаючи на наведені прогнози та, оскільки можливість реалізувати такі переваги в сільській місцевості украй обмежена, тоді при збереженні сучасних умов посиляться тенденція до зниження трудового потенціалу сільських територій. З огляду на викладене, виникає необхідність у формуванні працівника нового типу. На наш погляд, в епоху нової економіки від працівників вимагаються особливі якості - креативність, ініціатива, самокерованість, висока техніко-технологічна культура, готовність швидко адаптуватися до динамічних змін на ринку праці. Посилення тенденцій глобалізації світового економічного простору, що супроводжується впровадженням нових технологій, зумовлює прискорення глибинних трансформацій ринку праці та слугує передумовами поширення нових нестандартних форм зайнятості (запозиченої зайнятості: аутсорсингу, аутстафінгу, лізингу персоналу; дистанційної зайнятості, телеком'юнінгу, фрілансерства та гнучкої зайнятості, зокрема: тимчасової, епізодичної, надомної та на умовах вільного робочого графіка).

Унаслідок стрімкого розвитку нестандартних форм зайнятості чисельність нестандартно зайнятого населення у світі постійно зростає, тоді як у секторі стандартної зайнятості скорочується. За даними The Global Innovation Index [4], у Європі в 1997 р. в умовах дистанційної зайнятості працювало понад 2 млн осіб, у 2005 р. - більше ніж у 13 разів (27 млн осіб), то у 2014 р. - 55-60% від загальної чисельності зайнятих. В Україні складно оцінити масштаби дистанційної зайнятості. Якщо в США, Канаді, ЄС майже щороку проводяться дослідження розвитку нестандартних форм зайнятості та її впливу на економіку країн як на державному, так і на недержавному рівні, то в Україні вони відсутні. У розвинених країнах світу активно формуються електронні біржі праці, що допомагають здобувачам знайти дистанційну роботу по всьому світу. Найпопулярнішими напрямками віртуальної зайнятості стали управління базами даних, розробка, впровадження, супровід інформаційних систем і технологій, програмування, web-дизайн, оптимізація інформаційного контенту, управління фінансовими потоками фізичних і юридичних осіб, дистанційна освіта, наукові розвідки, online-консалтинг, інтернет-торгівля тощо [8].

На нашу думку, альтернативні форми зайнятості на селі при їх вдалому застосуванні здатні забезпечити роботою сотні людей, що й підтверджується досвідом розвинених країн. Проте забезпечення прискореного розвитку на сільських територіях не-сільськогосподарських видів діяльності потребує запровадження певних пільгових умов функціонування та заохочень для таких суб'єктів господарювання. Адже внаслідок

багатьох об'єктивних причин, на зразок недостатньої розвиненості інфраструктури, значної віддаленості ринкових інституцій, організувати й успішно вести господарську діяльність у сільській місцевості значно важче, ніж у міських поселеннях. У такому разі постає необхідність зміцнення функціональної ролі сільської місцевості у бік поза аграрних функцій підвищення привабливості сільської місцевості для проживання населення та загалом споживчої вартості сільського середовища.

Висновки. Сучасні тенденції поширення інформаційних технологій у світі сприяють децентралізації трудової діяльності у часі та просторі, суттєво розширюють межі зайнятості, перетворюючи її на транснаціональну та потенційно глобалізовану. Визначено, що останнім часом роль освіти в розвитку трудового потенціалу набуває все більшого значення. На зміну традиційним переконанням про переважаючу зайнятість селян у сільськогосподарських галузях обґрунтовано об'єктивну необхідність поступового зміщення пріоритетів зайнятості жителів сільських територій, яка дозволить: ефективно використовувати природні ресурси в місцевих промислах, розвивати соціально-економічну інфраструктуру села; поширювати нові нестандартні форми зайнятості (аутсорсинг, аутстафінг, лізинг персоналу, телеком'юнінг, фрілансерство), що здатні реорганізувати традиційну господарську діяльність у сільському способі життя та розширити сфери докладання праці, а відтак - сприяти збереженню та різноваріантному використанню трудового потенціалу, зростанню рівня доходів та якості життя, стимулюванню розвитку сільського соціуму.

Список бібліографічних посилань

1. OECD Services Trade Restrictiveness Index : Policy Brief. OECD 2014. URL : <http://www.oecd.org/mcm/MCM-2014-STRI-Policy-Brief.pdf>.
2. Skills panorama. Agricultural labourers. (2020). URL : <https://skillspanorama.cedefop.europa.eu/en/occupations/agricultural-labourers>.
3. Stewart T.A. Intellectual Capital. The New Wealth of Organizations. N.Y.-L., Doubleday. Currency, 1997.
4. The Global Innovation Index 2014 : The Local Dynamics of Innovation. Geneva : Cornell University, INSEAD, World Intellectual Property Organization. 428 p.
5. Богиня Д. П., Грішнова О. А. Основи економіки праці : навчальний посібник. Київ : Знання-Прес, 2000. 313 с.
6. Жибак М.М. Розвиток трудового потенціалу села західного регіону: монографія. Тернопіль : Астон, 2010. 336 с.
7. Зінчук Т. О., Куцмус Н. М. Диверсифікація бізнесу на сільських територіях: досвід країн світу. *Економіка АПК*. 2018. № 4. С. 19-27.

References

1. OECD Services Trade Restrictiveness Index: Policy Brief. (2014). Retrieved from: <http://www.oecd.org/mcm/MCM-2014-STRI-Policy-Brief.pdf> [In English].
2. Skills panorama. Agricultural labourers. (2020). Retrieved from: <https://skillspanorama.cedefop.europa.eu/en/occupations/agricultural-labourers> [In English].
3. Stewart, T. (1997). Intellectual Capital. The New Wealth of Organizations. N.Y.-L., Doubleday. Currency [In English].
4. The Global Innovation Index 2014: The Local Dynamics of Innovation. Geneva : Cornell University, INSEAD, World Intellectual Property Organization [In English].
5. Bohynia, D.P., Hrishnova, O.A. (2000). *Osnovy ekonomiky pratsi* [Fundamentals of labor economics]. Kyiv: Znannia-Pres. [In Ukrainian].
6. Zhybak, M.M. (2010). *Rozvytok trudovoho potentsialu sela zachidnoho rehionu* [Development of labor potential of the village of the western region]. Ternopil: vydavnytstvo Aston [In Ukrainian].

8. Ільч Л. М. Інноваційна модель зайнятості: сутність, характерні ознаки та передумови становлення в Україні. *Ринок праці та зайнятість населення*. 2015. № 2. С. 13-17.

9. Олійник Т.І. Формування й ефективне використання трудового потенціалу сільськогосподарських підприємств : монографія. Харків : Магда Ltd, 2008. 372 с.

10. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

11. Регулювання зайнятості сільського населення в умовах реформування аграрного сектору України : Аналітична записка Національного інституту стратегічних досліджень при Президенті України. URL : <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/socialna-politika/regulyuvannya-zaynyatosti-sil'skogo-naseleння-v-umovakh>.

12. Рябоконт В. П. Проблеми формування соціально-економічних умов розвитку українського села. *Економіка АПК*. 2015. № 9. С. 68-74.

13. Соціально-трудовий потенціал: теорія і практика : у 2-х ч. / М. І. Долішній та ін. Київ : Наук.думка, 1994. 212 с.

14. Ткачук В. А. Сучасний стан і тенденції розвитку аграрного ринку праці. *Економіка АПК*. 2019. № 7. С. 6-12.

15. Чорний Р.С. Розвиток трудового потенціалу просторових форм організації українського суспільства: монографія. Львів : Інститут регіональних досліджень НАН України, 2013. 384 с.

16. Шестакова А. В. Проблемы и пути решения альтернативной занятости в регионе. *Прогресс. Международный научный журнал*. Тбилиси. 2017. № 1/2. С. 61-64.

17. Яворська А. В. Формування системи ринку праці в сільському господарстві регіону. *Економіка АПК*. 2015. № 6. С. 108-114.

7. Zinchuk, T.O., Kutsmus N.M. (2018). Diversifikacziya biznesu na sil'skikh teritoriyakh: dosvid krayin svitu [Diversification of business in rural areas: the experience of countries around the world]. *Ekonomika APK*, 4, pp. 19-27 [In Ukrainian].

8. Ilych, L.M. (2015). Innovacziyna model zajnyatosti: sutnist', kharakterni oznaki ta peredumovi stanovlennya v Ukraini. [Innovative model of employment: essence, characteristic features and preconditions of formation in Ukraine]. *Labor market and employment*, 2, pp. 13-17 [In Ukrainian].

9. Oliinyk, T.I. (2008). Formuvannia y efektyvne vykorystannia trudovoho potentsialu sil'skohospodarskykh pidpryemstv. [Formation and effective use of labor potential of agricultural enterprises]. Kharkiv: Mahda Ltd [In Ukrainian].

10. Ofitsiynyi sait Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy [Official site of the State Statistics Service of Ukraine]. Retrieved from: <http://www.ukrstat.gov.ua> [In Ukrainian].

11. Rehuliuвання zainiatosti sil'skoho naseleння v umovakh reformuvannia aharnoho sektoru Ukrainy : Analitichna zapyska Natsionalnoho instytutu stratehichnykh doslidzhen pry Prezydentovi Ukrainy [Regulation of rural employment in the context of reforming the agricultural sector of Ukraine: Analytical note of the National Institute for Strategic Studies under the President of Ukraine]. Retrieved from: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/socialna-politika/regulyuvannya-zaynyatosti-sil'skogo-naseleння-v-umovakh> [In Ukrainian].

12. Riabokon, V.P. (2015). Problemy formuvannia sotsialnoekonomichnykh umov rozvytku ukrainskoho sela [Problems of formation of socio-economic conditions of Ukrainian rural development]. *Ekonomika APK*, 9, pp. 68-74 [In Ukrainian].

13. Dolishnii, M.I. (1994). Sotsialno-trudoviy potentsial: teoriia i praktyka: u 2-kh ch. [Socio-labor potential: theory and practice: in 2 parts]. Kyiv: Nauk.dumka [In Ukrainian].

14. Tkachuk, V.A. (2019). Suchasnij stan i tendencziyi rozvytku agrarnogo rynku praci. [Current state and trends in the agricultural labor market]. *Ekonomika APK*, 7, pp.6-12 [In Ukrainian].

15. Chorni, R.S. (2013). Rozvytok trudovoho potentsialu prostorovykh form orhanizatsii ukrainskoho suspilstva. [Development of labor potential of spatial forms of organization of Ukrainian society]. Lviv: Instytut rehionalnykh doslidzhen NAN Ukrainy [In Ukrainian].

16. Shestakova, A.V. (2017). Problemy i puti resheniya alternativnoy zanyatosti v regione. [Problems and ways to solve alternative employment in the region]. *Mezhdunarodnyj nauchnyj zhurnal «Progress», Tbilisi*, 1/2, pp. 61-64 [In Russian].

17. Yavorska, A.V. (2015). Formuvannia sistemi rynku praci v sil'skomu gospodarstvi regionu. [Formation of the labor market system in agriculture in the region]. *Ekonomika APK*, 6, pp. 108-114 [In Ukrainian].

Shebanin V. S., Kormyshkin Yu. A. Diversification of labor potential use of rural areas

The purpose of the article is to investigate and analyze possible directions of diversification of the use of labor potential of rural areas.

Research methods. Methods used: dialectical (cognition of processes and phenomena), monographic (analysis of the evolution of scientific achievements of Ukrainian and foreign scientists on the problems of using the labor potential of rural areas), abstract-logical (theoretical generalizations and conclusions), statistical (when developing tables and figures), stochastic modeling (in determining the most likely areas for choosing a field of professional activity).

Research results. The current state and trends in the development of labor potential of rural areas of Ukraine are considered and analyzed. The directions of diversification of types of economic activity in rural areas are substantiated. Particular attention is paid to the development of non-agricultural employment.

Scientific novelty. Theoretical and practical provisions on the areas of diversification of the use of labor potential of rural areas of Ukraine have been further developed, which will contribute to the formation of a multi-sectoral structure of employment of the rural population; current trends in the development of non-standard forms of employment in the EU countries are identified and the need to strengthen the functional role of rural areas in the direction of non-agricultural functions is substantiated.

Practical significance. The main provisions and conclusions set out in the article contain certain practical recommendations for promoting the involvement of the rural population in entrepreneurial activities, which will ensure the preservation and various uses of the labor potential of rural areas. Tabl.: 1. Figs.: 1. Refs.:17.

Keywords: labor potential, rural areas, employment, unemployment, remote employment.

Shebanin V'iacheslav Serhiiovych - doctor of technical sciences, professor, academician of NAAS, rector of Mykolaiv National Agrarian University (9, Heorhii Honhadze St., Mykolaiv, 54000)

E-mail: rector@mnau.edu.ua

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-0391-396X>

Kormyshkin Yurii Anatoliiovych - doctor of economic sciences, professor of the department of public administration and international economics, Mykolaiv National Agrarian University (9, Heorhii Honhadze St., Mykolaiv, 54000)
E-mail: kormyshkin@mnaui.edu.ua
ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-1005-1229>

Шебанін В. С., Кормишкін Ю. А. Диверсифікація використання трудового потенціалу сільських територій

Цель статьи - рассмотреть и проанализировать возможные направления диверсификации использования трудового потенциала сельских территорий.

Методика исследования. Используются методы: диалектический (познание процессов и явлений), монографический (анализ эволюции научных достижений украинских и зарубежных ученых по проблемам использования трудового потенциала сельских территорий), абстрактно-логический (теоретические обобщения и формулирование выводов), статистический (при разработке таблиц и рисунков), стохастического моделирования (при определении наиболее вероятных направлений по выбору сферы профессиональной деятельности).

Результаты исследования. Рассмотрены и проанализированы современное состояние и тенденции развития трудового потенциала сельских территорий Украины. Обоснованы направления диверсификации видов хозяйственной деятельности на сельских территориях. Особое внимание уделено развитию несельскохозяйственных видов занятости.

Элементы научной новизны. Получили дальнейшее развитие теоретические и практические положения относительно направлений диверсификации использования трудового потенциала сельских территорий Украины, что будет способствовать формированию многоотраслевой структуры занятости сельского населения; определены современные тенденции развития нестандартных форм занятости в странах ЕС и обоснована необходимость укрепления функциональной роли сельской местности в сторону внеаграрных функций.

Практическая значимость. Основные изложенные положения и выводы содержат определенные практические рекомендации по содействию привлечению сельского населения к предпринимательской деятельности, что обеспечит сохранение и разновариантное использование трудового потенциала сельских территорий. Табл.: 1. Илл.: 1. Библиогр.: 17.

Ключевые слова: трудовой потенциал; сельские территории; занятость; безработица; дистанционная занятость.

Шебанін Вячеслав Сергеевич - доктор технических наук, профессор, академик НААН, ректор Николаевского национального аграрного университета (54000, г. Николаев, ул. Георгия Гонгадзе, 9)

E-mail: rector@mnaui.edu.ua

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-0391-396X>

Кормишкін Юрій Анатольевич - доктор экономических наук, профессор кафедры публичного управления и администрирования и международной экономики, Николаевский национальный аграрный университет (54000, г. Николаев, ул. Георгия Гонгадзе, 9)

E-mail: kormyshkin@mnaui.edu.ua

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-1005-1229>

Стаття надійшла до редакції 05.08.2020 р.

Фахове рецензування: 08.08.2020 р.

Бібліографічний опис для цитування:

Шебанін В. С., Кормишкін Ю. А. Диверсифікація використання трудового потенціалу сільських територій. *Економіка АПК*. 2020. № 8. С. 6 – 12. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202008006>

Shebanin, V.S. & Kormyshkin, Yu.A. (2020). Dyversyfikatsiia vykorystannia trudovoho potentsialu silskykh terytorii [Diversification of labor potential use of rural areas]. *Ekonomika APK*, 8, pp.6 – 12 [In Ukrainian]. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202008006>

* * *